

Dokken voor het bos

TEKST HANS VAN DE VEEN

- * **Betalen voor schoon water en lucht. En voor het laten staan van bossen. Volgens economen is een prijskaartje eraan hangen de enige manier om bos en natuur te bewaren. Maar hoe doe je dat?**
- * **Voor bossen lijkt een manier gevonden: miljarden zijn al toegezegd om landen te compenseren die hun bossen niet meer kappen. Met het geld groeit ook de vrees voor grootschalig misbruik.**

Hardnekkig maar vergeefs vochten milieuaactivisten en leiders van inheemse volken jarenlang – bij gelegenheid ondersteund door een bont gezelschap Bekende Wereldburgers zoals prins Charles en popzanger Sting – voor het behoud van tropische regenwouden. Maar het tij lijkt te keren. Zo beloofde de Noorse premier Stoltenberg eind mei maar liefst 1 miljard dollar aan Indonesië, als het bereid is twee jaar lang te stoppen met alle boskap. Bij dezelfde bijeenkomst in Oslo lanceerde hij samen met de Franse president Sarkozy het REDD+-Partnerschap, waarin landen samenwerken om ontbossing en aantasting van bossen tegen te gaan. Een aantal westerse landen heeft inmiddels al 4,5 miljard dollar toegezegd voor snelle actie.

Bejubeld

REDD+ staat voor *Reducing Emissions from Deforestation and forest Degradation*, oftewel het verminderen van de uitstoot van het broeikasgas CO₂ door ontbossing en bosdegradatie. Het plusje werd er tijdens de klimaatconferentie in Kopenhagen aan vastgeplakt. Het houdt in dat ook bosaanplant en bosherstel onder het instrument vallen. REDD+ werd bejubeld als het enige succes van de verder mislukte klimaatconferentie. De afspraak dat er een instrument moet komen om ontbossing en bosdegradatie aan te pakken wekte alom enthousiasme. Met

dank aan de klimaatcrisis leek een win-win-uitruil ineens haalbaar. Bosrijke landen bewijzen de wereld en het klimaat een dienst door hun bossen overeind te houden. De inkomsten die ze daardoor mislopen (houtverkoop, veeteelt, land- en mijnbouw) worden gecompenseerd door de rijke landen. En later mogelijk ook via de markt: de emissiehandel in CO₂-rechten. Enthousiast gingen bossenlanden aan de slag met plannen waarin ze aangeven welke bossen ze willen laten staan en hoe ze dat denken te doen, in ruil voor financiële vergoedingen. REDD+ zelf is nog niet van start gegaan, maar om ervaring met het instrument op te doen zijn al wel tal van proefprojecten gestart.

Georganiseerde misdaad

Ondertussen neemt ook de kritiek toe. Zo trokken verschillende organisaties aan de bel uit angst dat de bosbewoners de dupe worden. Zij die voor hun dagelijks bestaan afhankelijk zijn van de bossen, moeten mee kunnen praten over een compensatieregeling en ook delen in de baten. Ook de mogelijke fraude met de bosfondsen is een bron van zorg. Het meeste regenwoud bevindt zich in landen als Indonesië, Congo en Brazilië, waar nogal wat corruptie is. Het programma om de bossen te sparen dreigt uit te lopen op een nachtmerrie, somberde de Britse krant *The Guardian* al. En Peter Younger, milieuspecialist bij het internationale politienetwerk Interpol, sprak in dezelfde krant de vrees uit dat de koolstofmarkt voor bossen die uit REDD+ moet voortkomen niet alleen speculanten zal aantrekken die uit zijn op snelle winsten, maar ook de georganiseerde misdaad.

Gaat REDD+ meer problemen creëren dan oplossen? René Boot, directeur van de in Wageningen gevestigde Stichting Tropenbos International en hoogleraar Duurzaam Tropisch Bosbeheer aan de Universiteit Utrecht, waarschuwt voor te veel doemdenken.

“Laten we onze zegeningen tellen. Voor het eerst is er nu brede erkenning dat bossen meer zijn dan een leverancier van hout. Dat ze andere milieudiensten genereren, zoals wateropslag, biodiversiteit, energie en koolstof. En dat er een maatschappelijk belang is

“Voor het eerst is er nu brede erkenning dat bossen meer zijn dan een leverancier van hout”

om die ecosystemendiensten te behouden. Er leeft nu bereidheid om de eigenaar of beheerder van die bossen daarvoor te betalen. En dan zeggen: laat maar zitten? Dat is onzin.”

Benzineprijs

Met geld van de Nederlandse overheid ondersteunt Tropenbos programma's die kunnen dienen als voorbereiding op een internationale aanpak van ontbossing. Zo bestudeerden onderzoekers van Tropenbos de financiering van bosbeheer in Zuid-Amerika. Boot: “Daar zitten heel innovatieve oplossingen bij. Costa Rica zet twee cent op de benzineprijs. Die twee cent gaan naar een bosfonds waarmee duurzaam bosbeheer wordt gefinancierd. In Colombia zijn er pensioenfondsen die investeren in goed bosbeheer als een langetermijninvestering.” Hij wil maar zeggen: bossen hebben waarde en er is meer dan alleen REDD+. Maar een probleem is dat het bij REDD+ om zoveel geld gaat, dat het alles overheerst. “In plaats van dat men nadenkt over verschillende financieringsbronnen die het aantrekkelijk maken bos goed te beheren, zie je dat alles nu om REDD+ draait. Daardoor verengt de discussie zich tot het conserveren van bos. Terwijl het moet gaan om hoe je beter met een bos kunt omgaan. Wat niet betekent dat alles

moet blijven staan. Zorg dat bosgebruik op een verantwoorde wijze gebeurt, daar draait het om.”

De impact van ontbossing als bron van koolstofuitstoot wordt volgens Boot overdreven. Het effect van het verdwijnen van een bos is betrekkelijk simpel te meten, bijvoorbeeld met satellietobservatie. De aantasting van bos (een weg erdoorheen, gedeeltelijke kap) leidt ook tot een bepaalde hoeveelheid extra uitstoot, maar is veel lastiger te meten en dreigt daardoor van de agenda's van lobbyisten en beleidsmakers te verdwijnen. Ook omdat veel natuur- en milieubeschermers nu gaan voor een absolute stop op boskap. “Niet realistisch”, vindt Boot. “Zet de gelden die nu vrijkomen in om goed bosbeheer te financieren. Zorg dat een land goede plannen maakt voor de landbouw en de bossen, in hun onderlinge samenhang. Zodat de kap van bossen voor landbouw niet leidt tot miljoenen hectaren gedegradeerde grond, die nergens meer voor gebruikt kan worden.”

Volgende kredietcrisis

Om het nieuwe systeem tot een succes te maken moet nog heel veel worden geregeld. Hoe zorg je ervoor dat de houtkap niet gewoon verschuift naar een aanpalende regio of naar een ander land? Hoe voorkom je dat REDD+ zo ingewikkeld wordt dat een enorme bureaucratie ontstaat en een groot deel van het geld verdwijnt in de zakken van consultants en bedrijven die de voortgang meten? Ook de zorg voor misbruik is reëel, zegt Boot. “Onze onderzoekers in het veld, zoals in Indonesië, worden al benaderd door investeringsfondsen. Handige financiële jongens ruiken kansen. Ze spreken met lokale overheden af hoeveel die krijgen als de ontbossing met de helft wordt teruggebracht. Vervolgens rekenen ze uit hoeveel koolstof dat scheelt en wat dat oplevert op de vrijwillige markt. Dat verpakken ze vervolgens in ondoorzichtige beleggingsproducten. Daar moet je nu tegen optreden, want anders zit je zo in de volgende kredietcrisis.” ■

Kappen met kappen

Wereldwijd blijft het bosoppervlak in rap tempo teruglopen. Jaarlijks wordt 13 miljoen hectare gekapt, een oppervlakte ter grootte van Engeland. Bossen houden het broeikasgas CO₂ vast in de vorm van hout, bladeren en organische stof in de bodem. Ontbossing draagt voor naar schatting 17 procent bij aan de mondiale uitstoot van koolstof. Dat is meer dan de hele transport- en luchtvaartsector bij elkaar. Op jaarbasis is 15 miljard dollar nodig om wereldwijd de helft van de jaarlijkse ontbossing te voorkomen. Dat lijkt veel geld, maar het is veel duurder om hetzelfde effect op andere manieren te bereiken. Zeker in westerse landen. Dat verklaart hun plotselinge belangstelling voor het bos.

Moet de boom wel of niet om?

- * Een commissie onder leiding van oud-minister Hans Alders moet de overheid adviseren over een nieuw biodiversiteitsbeleid.
- * Een belangrijke vraag is hoe wij hier kunnen bijdragen aan behoud van de natuur in ontwikkelingslanden.

“De politiek komt er niet uit, dus laten ze het aan deze praatclub over”, zegt een oud-ambtenaar cynisch tijdens een openbaar debat dat de Taskforce Biodiversiteit & Natuurlijke Hulpbronnen in Amsterdam organiseert. Het weerhoudt voormalig milieuminister Hans Alders, voorzitter van de commissie die verder bestaat uit ondernemers, actievoerders, wetenschappers en (oud-)politici, er niet van het thema op enthousiaste wijze aan te zwengelen. Het debat is er een uit een serie waarin de rol van de politiek, de consument en het bedrijfsleven wordt belicht.

Duurzame economie

In een oproep aan de politieke partijen tijdens de laatste Tweede Kamerverkiezingen vroeg de Taskforce ze om nu echt werk te maken van een duurzame economie. En in een openbare brief aan de kabinetsinformatie schreef Alders op 21 juni: “*Business as usual* is voor beleid geen optie: het staat duurzaam economisch herstel in de weg en drijft mensen in ontwikkelingslanden in honger en armoede.” Het stoppen van het dramatische verlies van biodiversiteit is volgens de Taskforce, met klimaatverandering, de belangrijkste milieuprobleem van de komende decennia. En, vragen we Hans Alders, wordt er al geluisterd naar zijn oproepen?

“In de hele wereld krijgen mensen in de gaten dat grondstoffen en natuur niet oneindig beschikbaar zijn. Een land als Nederland, dat zo afhankelijk is van het buitenland, moet daar in voorop lopen. Voor een deel doen we dat ook. Verschillende Nederlandse bedrijven bepalen mede de agenda. Werkgeversorganisatie VNO/NCW praat met milieclub IUCN over een gezamenlijke verklaring over biodiversiteit. Ook andere organisaties zijn druk bezig. Dat gaat dus goed.”

Politieke agenda

Alders is minder te spreken over de aandacht die biodiversiteit binnen de politiek krijgt. “In de verkiezingscampagne kreeg het nauwelijks aandacht. Bijna alle partijen schrijven in hun programma's wel dat Nederland iets moet doen aan z'n grote ecologische voetafdruk, maar slechts drie partijen geven een aanzet hoe dat dan moet. Ook in de formatie ligt het onderwerp, voor zover wij het weten, niet echt op tafel. En dat terwijl de samenleving en het bedrijfsleven aan de overheid vragen: geef aan wat je visie is en wat dat voor ons betekent.”

Aanbevelingen

“Wij gaan nu de aanbevelingen die we in onze brief aan de formateur hebben gedaan, verder uitwerken en vertalen in concrete acties. Centraal staat dat biodiversiteit een plaats moet krijgen in het economische proces. Een boom in een bos heeft geen economische waarde. Kap je die boom, dan heb je ineens economische waarde toegevoegd. Dat is raar. De diensten die de natuur ons levert moet je op de een of andere manier tot uitdrukking brengen. Pas dan kun je de juiste afweging maken of die boom om moet of niet. We gaan aan het Centraal Planbureau vragen daar mee aan de slag te gaan. Dat zal een belangrijk onderdeel zijn in ons eindrapport, dat volgend jaar uitkomt. En dan is het aan de politiek om er wat mee te doen.”

HANS VAN DE VEEN